

Priatelia
Zeme
CEPA

Klimatická ZMENA

5. klíma a spravodlivosť

ekologický dlh

odkiaľ máme ropu

klmatická spravodlivosť

V krajinách, ktoré si už zvykli na označenie „vyspelé“, sa na prelome storočí minulo nemálo dolárov na konferencie o tom, či a do akej miery oddížia „rozvojové“ štáty. Vymazanie časti finančných dlhov považovala konzumná spoločnosť Severu za bezprecedentný humanitný akt voči chudobnému Juhu.

Ale zatiaľ čo Sever roky špekuloval o tom, do akej miery a za akých podmienok si môže dovoliť toto gesto a koľko zo svojho prebytku „daruje“ tretiemu svetu, Juh otvoril tému o ekologickom dlhu. Podľa tohto konceptu nie Juh dlhuje Severu, ale presne naopak. Z hodnoty tohto dlhu by sa točila hlava aj ostrieľaným bankárom.

ekologický dlh

Sever zaťal na Juhu hneď niekoľko veľkých sekier naraz:

Inštitucionalizoval globálny systém nerovného obchodovania. Už 50 rokov ekonomická globalizácia umožňuje Severu takmer neobmedzene čerpať z Juhu lacné zdroje surovín a energie. To nielen udržiava obrovskú nadspotrebu väčšiny populácie Severu v porovnaní s ostatným svetom, ale aj zvyšuje zraniteľnosť Juhu. Tento systém vždy bol a stále je kontrolovaný Severom.

Sever nikdy nekompenzoval Juhu nenávratnú stratu prírodných, surovínových a energetických zdrojov ani nesmierne environmentálne a spoločenské škody spôsobené ich ťažbou a vývozom.

*Nepretržité
spalovanie
nepotrebného plynu
ropnými firmami
v Nigérii trvá
desaťročia.*

Zdroj: Archív Friends of the Earth International

Pritom na zmenu klímy, znečistenie oceánov, vyčerpanie zásob neobnoviteľných fosílnych zdrojov energie a hromadenie odpadov – za ktoré nesie zodpovednosť najmä Sever a ktoré sa neradia hranicami štátov – sa podstatne ťažšie adaptuje menej technicky vyspelý, ekonomicky podvyživený a politicky slabší Juh.

Autor: Mohammad Sajjad/AP

Letné povodne
v Pakistane
v roku 2010.
Klimatológovia
predpovedajú
rastúcu frekvenciu
podobných
extrémnych prejavov
počasí.

Juh nedotuje Sever iba nepretržitým tokom surovín a energie, ale aj peniazmi zo splátok svojich dlhov, ktoré vďaka úrokom exponenciálne rastú. Aby Juh splnil podmienky úverových zmlúv, musí exportovať stále viac a požičovať si za čoraz nevýhodnejších podmienok.

odkiaľ máme ropu

Ropa je jedným z hlavných exportných artiklov Juhu. V 70-tych rokoch sa napríklad latinskoamerické krajiny vyvážajúce ropu začali zadlžovať, okrem iného práve kvôli výstavbe infraštruktúry potrebnej na jej ťažbu.

Verejné banky, ktoré vlastnili štáty Severu, podmieňovali pôžičky účasťou svojich firiem a konzultantov na ropných projektoch v Amazónii. Ropný priemysel Severu tak prenikol do pralesov pod ochranou verejných inštitúcií Severu a domácich elít.

Zdroj: Archív Friends of the Earth International

Amazónia – dôležitý
stabilizačný
prvok globálneho
klimatického
systému

Dlhodobé licencie na ťažbu ropy v Amazónii, ktoré zahraničným ropným firmám udeľovali latinskoamerické vlády, často obsahovali podmienku, aby ropná firma vybudovala prístupovú infraštruktúru do pralesov. Tá mala nielen otvoriť dovtedy neprístupné oblasti developerom a umožniť „vysávať“ suroviny z pralesov na Sever, ale aj zbaviť domáce štáty páľčivého a neriešiteľného problému: geometrického rastu populácie chudoby v mestských slamochoch, ďalšej odvrátenej strane ekonomickej globalizácie.

Vlády potom rozparcelovali územia ukradnuté pôvodným obyvateľom a „ponúkli“ ich mestskej chudobe za podmienky, že „obdarovaní“ vyklčujú prales, začnú na pôde hospodáriť a nevrátia sa, odkiaľ prišli.

V nádeji na aspoň lepšiu ako beznádejnú budúcnosť prúdili do pralesov desaťtisíce chudobných kolonizátorov a zatláčali pôvodných obyvateľov stále hlbšie do vnútrozemia.

Nikto ich však neinformoval o tom, že vyklčovaná pôda po niekoľkých rokoch stratí úrodnosť a že ak sa má stať zdrojom ich živobytia, budú ju musieť čoskoro dopovať drahými chemikáliami. A tak väčšina z kolonizátorov onedlho lacno predala svoje majetky pozemkovým špekulantom. Tí ich premenili na obrovské monokultúrne plantáže na export.

Koncom 90-tych rokov si domorodé národy vynútili územnú demarkáciu a právny nárok na oklieštené pralesy. Ďalšia kolonizácia sa preto spomalila alebo zastavila a masa kolonizátorov už nemala kam postupovať. Stali sa z nich buď novodobí otroci na plantážach alebo sa presunuli do slamov v rýchlo rastúcich sídlach v Amazónii.

*„Deti ulice“
v meste Lago Agrio
v ekvádorskej
Amazónii*

Autor: Juraj Zamkovský

Medzitým si ropné spoločnosti užívali „komparatívne výhody“ tretieho sveta – korupciu, neinformovanosť verejnosti, nefungujúce inštitúcie, absenciu zákonov na ochranu zdravia a prostredia a možnosť presadzovať svoje záujmy vlastnými ozbrojenými silami. Vďaka týmto podmienkam – neakceptovateľným v ich domovských krajinách – cieľavedome zneužívali ľudské práva a drancovali krajinu spôsobom, ktoré si občan Severu iba ťažko dokáže predstaviť.

Autor: Juraj Zamkovský

Riadené vypúšťanie nekvalitných frakcií ropy do voľnej prírody a časté havárie trvalo ničia veľké územia a vodné zdroje v ekvádorskom štáte Sucumbrios.

Kedysi najbohatšie biotopy planéty sú dnes pretkané ropovodmi a obrovské územia sú nenávratne nasiaknuté ropou. Krajina smrdí – firmy nepretržite na mnohých miestach spaľujú zemný plyn, ktorý sa v ropných rezervoároch nachádza, pretože sa im ho neoplatí dopravovať na pobrežie. Unikajúca ropa z vrtov a potrubí kontaminuje zdroje pitnej vody a obyvatelia, vylúčení z akéhokoľvek systému sociálneho a zdravotného poistenia, trpia chorobami, ktoré predtým nepoznali. Kvôli znečisteniu im hynie dobytok, čím strácajú posledný zdroj obživy.

Ropné firmy po vypršaní licencií na ťažbu presúvajú svoje prevádzky na iné miesta za podobných podmienok. Starú infraštruktúru zanechávajú domácemu ropnému priemyslu, čím sa zbavujú nielen nepotrebnéj infraštruktúry, ale najmä právnej zodpovednosti za spúšť, ktorú po sebe zanechávajú.

Klimatická spravodlivosť

Tento typ ťažby, ktorý celé desaťročia dodáva najluxusnejší energetický zdroj konzumnej spoločnosti na Severe, nie je výnimočný. Naopak, je typický. Postihol Latinskú Ameriku, Afriku aj Áziu.

Súkromný ropovod Baku – Tbilisi – Ceyhan už dopravuje milión barelov ropy denne z Kaspického mora do EÚ.

Zdroj: Archív Bank Information Center

Je krutým odhalením podstaty ekonomickej globalizácie, ktorá privatizuje zisky a socializuje škody. Procesu, ktorý upevňuje moc korporácií (vo svojej povahe nedemokratických) a demontuje vplyv verejných inštitúcií (aspoň teoreticky demokratických).

Ekologický dlh je prirodzeným dôsledkom tohto procesu a zakladá historickú zodpovednosť Severu za už začínajúcu globálnu energetickú a ňou podmienenú finančnú krízu a za zmenu klímy.

Dôsledky týchto kríz a zmeny klímy nebudú rešpektovať hranice štátov a nepostihnú iba ich pôvodcov. Naopak, postihnú najmä chudobnú väčšinu ľudstva a rozvojové a zadlžené krajiny, ktoré nemajú a nebudú mať prostriedky na rýchlu a účinnú adaptáciu.

*Povodne
v pobrežných
regiónoch
v Bangladéši*

Autor: Archív Klimabündnis
Österreich

Ľudstvo čaká život v meniacich sa podmienkach, ktoré budú výrazne odlišné od očakávaní, ktoré sa v nás ešte stále snažia vyvolávať politici, biznis, médiá, ale aj školský systém. Čím skôr a čím viac ľudí si to včas uvedomí, tým lepšie ľudstvo môže zvládnuť problémy, do ktorých ho dostala kombinácia chamtivosti, pohodlnosti, obmedzenosti a naivného rojčenia o trvalom ekonomickom raste.

Začať a robiť najväčšie kroky musia tí, ktorí nesú hlavnú zodpovednosť. Patríme k nim aj my. Bez nespĺniteľných podmienok, úlisných špekulácií a zákulisných politických licitácií ako doteraz. To je klimatická spravodlivosť.

Autor:

JURAJ ZAMKOVSKÝ, Priatelia Zeme-CEPA, Ponická Huta,
e-mail: zamkovsky@priateliazeme.sk

Grafická úprava: Richard Watzka, www.RWdesign.sk

Fotografie na titulnej strane: www.mayang.com

Tento leták vydali **Priatelia Zeme-CEPA** s finančnou podporou Európskej Únie a Rozvojového programu OSN v rámci programu malých grantov GEF.

Za jej obsah nesú výlučnú zodpovednosť Priatelia Zeme-CEPA a v žiadnom prípade neodráža stanoviská a názory donorov.

**Priatelia
Zeme
CEPA**

